

POSTANOWIENIE

7 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 7 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M. spółki jawnej w O.
przeciwko Bankowi spółka akcyjna w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej M. spółki jawnej w O.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 16 maja 2022 r., I AGa 173/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej
kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony powodowej M. spółki jawnej w O. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 16 maja 2022 r., sygn. akt I AGa 173/21 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Strona powodowa w podstawach kasacyjnych zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (dalej: „pr. bank.”) poprzez ich nieuzasadnione niezastosowanie, podczas gdy istniały podstawy do uznania, iż po eliminacji z umowy kredytu nieważnych postanowień indeksacyjnych nie jest możliwe dalsze wykonywanie umowy kredytu przez strony w pozostałym zakresie z uwagi na brak przepisów ustawowych mogących wejść na miejsce tych nieważnych postanowień indeksacyjnych, umowa kredytu jest nieważna jako nieokreślająca wysokości zobowiązania powódki do spłaty i jako nieokreślająca wysokości oprocentowania kredytu i warunków zmiany oprocentowania kredytu i taka umowa kredytu nie zostałaby przez strony zawarta; art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. poprzez ich niezastosowanie, podczas gdy zawarta przez strony umowa jako sprzeczna z właściwością (naturą) umowy kredytu jest nieważna w całości; art. 353¹ k.c. w zw. z

art. 58 § 2 i 3 *in fine* k.c. przez ich nieuzasadnione niezastosowanie, w sytuacji gdy istniały podstawy do ich zastosowania i uznania, że konstrukcja indeksacji przyjęta w zawartej przez strony umowie kredytu została ukształtowana z naruszeniem granic swobody umów, doprowadzając do nieważności tej umowy kredytu w całości; art. 58 § 2 i 3 *in fine* k.c. przez brak ich zastosowania i przyjęcie, że zawarta przez strony umowa kredytu nie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego mimo występowania w niej znacznej asymetrii ryzyka walutowego i przyznania sobie przez kredytodawcę nieograniczonego uprawnienia do jednostronnego kształtowania wysokości zobowiązania powódki; art. 58 § 1 i 3 *ab initio* w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pr. bank. poprzez ich nieuzasadnione niezastosowanie, w sytuacji gdy istniały podstawy do ich zastosowania i uznania, że skutkiem nieważności klauzul indeksacyjnych jest całkowite wyeliminowanie mechanizmu indeksacji od dnia zawarcia umowy kredytu i wykonywanie tej umowy przez strony w pozostałym zakresie jako umowy kredytu złotowego bez mechanizmu indeksacji i z oprocentowaniem opartym o stawkę referencyjną wynikającą z tej umowy (LIBOR a obecnie SARON); art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. przez ich nieuzasadnione niezastosowanie, podczas gdy zawarte w umowie stron postanowienia indeksacyjne jako sprzeczne z właściwością (naturą) umowy kredytu są nieważne w całości; art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 2 i 3 k.c. przez ich nieuzasadnione niezastosowanie, podczas gdy istniały podstawy do ich zastosowania i uznania, że konstrukcja indeksacji przyjęta w zawartej przez strony umowie kredytu została ukształtowana z naruszeniem granic swobody umów, doprowadzając do nieważności zawartych w tej umowie kredytu postanowień indeksacyjnych; art. 58 § 2 i 3 *ab initio* poprzez brak ich zastosowania i przyjęcie, że zawarte w umowie kredytu postanowienia indeksacyjne nie są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego mimo występowania w nich znacznej asymetrii ryzyka walutowego i przyznania sobie przez kredytodawcę nieograniczonego uprawnienia do jednostronnego kształtowania wysokości zobowiązania powódki.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Jednak przesłanki te nie zostały spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

W ocenie skarżącej w sprawie zachodzi konieczność odpowiedzi na następujące pytania: 1) czy w świetle art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pr. bank. w wersji sprzed nowelizacji ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, zgodne z naturą stosunku prawnego umowy kredytu indeksowanego/waloryzowanego do waluty CHF zawartej z bankiem przez kredytobiorcę będącym przedsiębiorcą są zapisy umowy, w których bank jest upoważniony do jednostronnego określenia kursu waluty CHF (bez odniesienia do obiektywnych i weryfikowalnych kryteriów) wskazanej jako wadliwa do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalania wysokości poszczególnych rat kredytu i ich zaliczenia na poczet zobowiązania kredytowego? 2) czy umowa kredytu indeksowanego/waloryzowanego do waluty CHF zawarta z

bankiem przez kredytobiorcę będącym przedsiębiorcą - w której bank jest upoważniony do jednostronnego określenia kursu waluty CHF (bez odniesienia do obiektywnych i weryfikowalnych kryteriów) wskazanej jako właściwa do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalania wysokości poszczególnych rat kredytu i ich zaliczenia na poczet zobowiązania kredytowego oraz niezawierającą informacji na temat ryzyka walutowego ponoszonego przez kredytobiorcę - jest zgodna z zasadami współżycia społecznego? 3) co jest skutkiem uznania znajdujących się w umowie kredytu indeksowanego/waloryzowanego do waluty CHF zawartej z bankiem przez kredytobiorcę będącym przedsiębiorcą postanowień umownych dotyczących przeliczenia kwoty kredytu z waluty PLN na walutę CHF i rat kredytu z waluty CHF na walutę PLN za nieważne i eliminacji tychże postanowień umownych z tej umowy kredytu? Czy skutkiem tym jest możliwość dalszego wykonywania tej umowy kredytu przez strony w pozostałym zakresie i jej nieważności w myśl art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pr. bank.? czy może skutkiem tym jest możliwość dalszego wykonywania tej umowy kredytu w pozostałym zakresie? Czy wówczas zawarty w tej umowie kredytu mechanizm indeksacyjny upada w całości od dnia zawarcia tej umowy kredytu i jest ona umową kredytu złotowego oprocentowanego stawką referencyjną wynikającą z tej umowy kredytu (LIBOR a obecnie SARON).

Z uwagi na datę zawarcia umowy kredytu nie wchodziły w rachubę wprowadzone z dniem 1 stycznia 2021 r. ustawą z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz. U. poz. 1495) unormowania wynikające z art. 385⁵ k.c. W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, że zawarte w umowie kredytowej, w ramach której kredytobiorcy nie przysługuje status konsumenta, postanowienia umowne odsyłające przy określaniu kwoty kredytu i spłacie rat kredytu do tabel kursowych banku-kredytodawcy, zastrzegające na jego rzecz uprawnienie do samodzielnego ustalania tych kursów, jakkolwiek jako sprzeczne z art. 353¹ k.c. są nieważne, ale nie przesądzają o nieważności całej umowy kredytowej, bowiem po wyeliminowaniu z umowy klauzul kursowych powstałą lukę można wypełnić przez odwołanie się do średniego kursu Narodowego Banku Polski (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22).

W zarzutach kasacyjnych skarżąca dąży do podważenia ważności umowy kredytowej w całości. Konstrukcja dochodzonego roszczenia o zapłatę została oparta na założeniu złotowego charakteru kredytu i wysokości oraz zasad oprocentowania jak w umowie kredytu.

W tej sytuacji, gdy skarżąca nie podnosi zarzutów zmierzających do podważenia ważności umowy w części, odpowiedź na przedstawione zagadnienia prawne nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Ponadto przyjęta konstrukcja dochodzonego roszczenia również jest wadliwa, gdyż zmienia istotę kredytu indeksowanego/denominowanego do waluty obcej, a ponadto do kredytu złotowego nie przystaje przewidziane w umowie kredytu oprocentowanie wskaźnikiem LIBOR (obecnie SARON). Należy bowiem zauważyć, że w przypadku kredytu złotowego (oprocentowanego wskaźnikiem WIBOR) stawki oprocentowania były i są znacząco wyższe w stosunku do kredytów indeksowanych czy denominowanych do waluty obcej, co pokazuje niniejsza sprawa. Otóż oprocentowanie kształtowało się od 5,90 % w początkowym okresie obowiązywania umowy, a następnie 4,40%, 4,29%, 4,11%, 4,01%, 3,14% i 3,26%. W okresie objętym żądaniem pozwu 2016-2018 oprocentowanie to wyniosło 3,26%. W skład stawki procentowej wchodziła stała marża banku w wysokości 4% (k. 89). Z kolei przy kredycie złotowym marża wyniosłaby 4,9%, zaś oprocentowanie w początkowej fazie 9,07% (w pewnym okresie wzrosłoby nawet do 10%), a następnie spadałoby stopniowo do 6,55% (k. 361), co miało przełożenie na wysokość rat kredytowych zwłaszcza w początkowym okresie obowiązywania umowy kredytu (zob. k. 80 i n. oraz 490 i n., a także k. 361).

Oczywiście formalnie powodowej spółce - w związku ze stosowaniem przez pozwaną Bank tzw. spreadu walutowego, którego wysokość i zasady naliczania nie zostały określone w umowie - przysługuje roszczenie o zwrot nadpłaty stanowiącej różnicę pomiędzy kwotą faktycznie zapłaconą przez powódkę z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych, a kwotą wynikającą z zastosowania do przeliczeń kwoty kredytu przy jego wypłacie i spłatach rat kapitałowo-kredytowych średniego kursu CHF według NBP. Jednak jak wspomniano wyżej takiego roszczenia nawet w formie ewentualnej powodowa spółka nie zgłosiła, jak również w kierunku takiej konstrukcji nie idą zarzuty kasacyjne ani treść zgłoszonych w postępowaniu przed

Sądami obu instancji wniosków dowodowych. Stronie powodowej nie przysługuje status konsumenta, a zatem sąd nie ma obowiązku, tak jak w przypadku konsumentów, badać z urzędu, czy umowa nie zawiera postanowień abuzywnych. Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozagę jedynie nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji.

Jeśli chodzi o zagadnienie rozkładu ryzyka walutowego, to nie może być mowy o oczywistym pokrzywdzeniu powódki, skoro w początkowym okresie obowiązywania umowy raty kredytowe były znacząco niższe w porównaniu z ratami kredytu złotowego. Zresztą skarżąca nie wykazuje okoliczności, które mogłyby mieć znaczenie z perspektywy art. 357¹ k.c., ani też nie stawia skonkretyzowanych zarzutów w tej materii. Umowa kredytu została zawarta we wrześniu 2009 r. z przeznaczeniem uzyskanych środków na dokończenie budowy budynku handlowo - usługowego oraz sfinansowanie opłaty tytułem ubezpieczenia spłaty rat kredytu długoterminowego dla firm. W chwili zaciągania kredytu (wrzesień 2009 r.) średni kurs CHF kształtował się na poziomie ok. 2,70 zł, a z kolei 1 września 2016 r. wyniósł prawie 4 zł, zaś 1 września 2018 zł nieco ponad 3,80 zł. Oznacza to, że w tym okresie (tj. 2009 – 2016 i 2018) kurs CHF wzrósł o ok. 40-50%. W zbliżonej proporcji wzrosło w tym czasie przeciętne wynagrodzenie (z 3 102 zł w 2009 r. do 4 047 zł w 2016 r. i 4 585,03 zł w 2018 r.). Szybciej w tym okresie rosło najniższe wynagrodzenie (z 1276 zł w 2009 r. do 1850 zł w 2016 r. i 2100 zł w 2018 r. Należy też zauważyć, iż gdyby porównać wzrost kursu CHF na przestrzeni wrzesień 2009 i wrzesień 2023 r. to wyniósł on niecałe 80% (1 września 2023 r. kurs CHF wyniósł 4,69 zł, zaś 12 września 2023 r. prawie 4,9 zł, przy czym istotny wzrost pomiędzy 1 i 12 września jest efektem obniżki stóp procentowych przez NBP z 6,75% do 6 %). Z kolei przeciętne wynagrodzenie w tym okresie wzrosło o ponad 130% (w II kwartale 2023 r. wyniosło 7005 zł).

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za

zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265). Wprawdzie z dniem 1 lipca 2023 r. wszedł w życie art. 98 § 1¹ zd. 3 k.p.c., zgodnie z którym o obowiązku zapłaty odsetek od zasądzonych kosztów procesu sąd orzeka z urzędu (zob. art. 1 pkt 8 lit. a w zw. z art. 18 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 614), ale z uwagi na wydanie niniejszego postanowienia na posiedzeniu niejawnym (o którym strony nie były zawiadamiane oraz zachodzi konieczność doręczenia im odpisu niniejszego postanowienia z uzasadnieniem) i określone w tym przepisie (art. 98 § 1¹ zd. 2 k.p.c.) zasady co do daty początkowej naliczania tych odsetek, nie jest w tym momencie możliwe skonkretyzowanie tej daty w taki sposób, aby organ egzekucyjny mógł przymusowo wykonać orzeczenie w tym przedmiocie. Zgodnie bowiem z art. 804 § 1 k.p.c. organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. W takiej sytuacji powtórzenie formuły ustawowej „po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu...” nie spełniałoby w tym zakresie przesłanki tytułu egzekucyjnego, tj. orzeczenia sądu nadającego się do przymusowego wykonania w drodze egzekucji sądowej. Ustawodawca nie przewidział dla organu egzekucyjnego obowiązku ustalania daty doręczenia orzeczenia. Dlatego pewnym zaradczym rozwiązaniem dla zainteresowanej strony, która nie otrzyma od dłużnika zasądzonych kosztów w terminie wynikającym z powołanego przepisu, jest możliwość złożenia przez nią w terminie ustawowym przewidzianym w k.p.c. wniosku o uzupełnienie orzeczenia w tej materii i wówczas sąd orzekający o kosztach procesu będzie mógł poczynić ustalenia w kwestii daty doręczenia dłużnikowi orzeczenia zasądzającego te koszty.

E.C.

[ms]

